Излази три пута на недељу: Уторником, Четвртком и Суботом.
Стаје у Србији на годину 120 гр., на 6 мес. 60 гр., на 3 мес. 30 гр.; а у Аустрији: на годину 12 фор., на 6 мес. 6 фор., на 3 мес. 3 фор. без штемпларине.

ВИДОВ ДАН.

За огласе плаћа се по 2 гр. ч. од врсте за три пута.
Неваплаћена писма примају се само од дописника и шиљу се на редакцију; а пренумерацију у наплаћеном писму прима администрација. Обе су у старом здању бр. 54.

БРОЈ 83. У Београду, 29. Јула 1865. ГОДИНА V.

☞ Од првог Августа отвора се нова претплата за „*Видов Дан*“, која у Србији износи месечно по 10 гр. ч. а у Аустрији по једну форинту без штемпларине. Нови уписници, који претплате од 1. Августа до конца Декембра, добиће *бесплатно* у књизи за се прештампане све чланке, који сад излазе у овом листу „о питању народности у Угарској“, само нека изволе послати 20 кр. за поштарину

У политичном свету има од неког времена нешто страшило, кога се многи боје и плаше, а зове се „панславизам“.

Не ћемо да испитујемо шта је та измишљеност, шта ће да каже и куд иде, — тога ћемо да се оставимо за сад, али мислимо да нам ваља казати да ли може од тога шта бити, јер управо ових су дана неке новине по словенским круговима ту ствар заподеле.

Посмотримо ли „панславизам“ мирним духом критичким погледом, то нам пре свега излази „спорна истина, да он никад није постојао ствар; тежња политичког јединства, као што се у ство[illegible]о и уверавамо да као таква никад ни постојати не ће.

Ваља нам две ствари добро на ум узети.

Прво: словенским је племенима основна црта да су индивидуално самостална, по племену свом независна. Ни један уд велике словенске народне породице није никад из љубави к државно-политичком јединству *по своме побуђењу* ни покушавао да напусти своју екзистенцију као такву, по којој сам собом влада, те да дође у подчињеност са сумњивом коришћу.

А друго: поставивши и да ово прво није тако, ипак данас, где свака грана словенска има своју историју, где показати може славних и јуначких дела, и појављује се несравњено велика и на високом степену народног узлета, где има своју форму државних установа као и особит начин народног живота, мишљења, рада и стварања, готову намеру, која јој је стогодишњим борбама означена, своју суштину у душевној имаовини, — данас за цело ни мислити није да словенска племена било сва или поједина само ишчезну у тамној, нездравој „панславистичној“ магли. Тога се бојати значи толико, као бојати се да месец не падне на земљу. Као што закони природе имају свој означен пут који им се никад не мења, тако и индивидуалне особине и историјске потребе опредељују путове словенским племенима; ма им ти путови колико ишли на близу једно поред другог, ипак политички се не ће међу собом дотаћи, као што се не дотичу две паралелне линије.

Ми се из дубљине срца држимо овог уверења, а и много других Словена има који су такође овако уверени. Страшило је „панславизма“ изван кругова словенских, где је и измишљено да се неки малешни политичари плаше политиком, која бајаги ће да буде велика. Време би било да се ова маневра позна добро.

На име само жалити ваља како се гдекоји, који иначе оштро погледају на људе и прилике, дадоше уловити у ову замку. С неких страна трудише се страшилом „панславизма“ толики страх распростети, да су се због тога многе благотворне и врло потребне политичке ствари са свим покварили.

Време је крајње да се увиди, да су „панславизам“ увек износили на среду све само стари непријатељи Словена, а и Словени да су се показали да имају довољно политичке мудрости и историјске свести него да би озбиљно на таково што и помишљати могли. Словени хоће истина да им се једноплеменци сједине, али само на чисто душевном пољу, — хоће узајамност у своме душевном животу, али политички ће да остану то што су.

Да је идеја „панславизма“ пре хиљаду година, где су данашње политичке народности у Европи биле тек само у клици, обузела била дух којег словенског Карла Великог, можда би могла „панславистична“ држава заузимати данас највећи део Европе, ма да и признати ваља да би се таково што морало купити с више крви него што је купљено Каролиншко јединство Немаца. Данас пак, где су се на све стране тако чврсто образовале политичке индивидуалности, така идеја је само плод узаврела мозга.

И кад — остављајући на страну све друго — није ни потребно да се словенска племена политички стопе, не би ли, кад би се то учинило, било, да једно племе влада а друга да су му покорна? Не даје ли нам историја баш у тој ствари најлепшу науку?

А и на што народима словенског порекла да се већма стопе у једно него што су се стопили народи племена романског? Кад Французи могу стојати поред Шпањолаца, ови поред Португалаца, а ови опет поред Италијанаца, за што и Срби не би могли стојати поред Руса, Чеси поред Срба и тако даље? А ближе него романски народи међу собом не стоје ни Словени у односајима сродства.

„Панславизам“ је дакле — кажемо и опет — ствар, коју су измислили непријатељи словенски.

ПИТАЊЕ НАРОДНОСТИ У УГАРСКОЈ.

X.

(Продужење)

На овај начин проветрисмо мало историју те видесмо како се давањем привилегија ишло на то, да се Срби и као народ и као поједини људи и грађани фактички збришу; видесмо да су они овога ради и позивани преко*) и да се никад ни мислило није учинити што им се обећавало.

Срби са жалошћу увидеше да је двору сва политика ишла само на то, да се они лише и спомена на права, и све више да се преобрате у материју, у грађу, којом се у Бечу стараше да у унутрашњости заведу владу апсолутистичну а у спољашњости да утврде себи положај као велика сила. До тога је дошло, да се не уздржаваше казивати да Србе ваља трпети само због тога што су Аустрији од користи.**)

*) Оштру реч кажемо овде, а усудили се не бисмо је казати, кад по несрећи не би имали сведочанства из најбоља извора. Бартенштајн сувим речима (стр. 144) каже страшну истину, да на име „ни мало двоумити не треба, да је боље стотину Срба него једног Немца, Мађара или Италијанца изложити непријатељској опасности“, (weniger Bedenken trägt man deren Hundert lieber, als einen Deutschen, Ungarn oder Wallonen der Feindesgefahr auszusetzen), због чега је „у њих (Срба) и нестало толико људи за војну, да се истом после много година могу опет да попуне“ (an streitbarer Mannschaft so abgenommen, dass nach vielen Jahren sie s.ch wieder ergänzen können). Шта Бартенштајн разуме под „много“, то је заиста „врло много“, јер сетити нам се ваља да је то рекао министар и дипломат! Човек не би веровао да се тако што и помислити може, кад не бисмо чули да то каже државник, који свакако истину љуби. Сад нека ко каже да ми песимистично судимо!! —

**) Бартенштајн (стр. 144) рачуна у ову корист, што Срби „због чешћих и строжијих постова живе врло штедљиво, па по томе могу више порезе плаћати него други“ (wegen öfterer und strengerer Fasten sehr sparsam leben, mithin mehr als andere contribuiren können.)... Срби су дакле ствар, која приноси добра интереса!! —

У овакој праведној огорчености и тужној смућености затече Србе година 1848-ма као и остале народе аустријске. Притисак, под којим стењаху, олакша им се догађајима бечким, — еластични дух браће наше развије се на мах високо — и из хиљаде гласова захори с ону страну Саве: „препорођење“ — „обновљење“ народности српске.

Али и тада знађаше двор из свога склоништа у Инсбруку да поцепа народе у Угарској те да се на туђим леђима пренесе на острво спасења.

Наравно, то немачким министрима Фердинандовим не би за руком изашло, да и сами народи нису починили великих и тешких погрешака.

И тако сад дођосмо на период, о коме говорити можемо само с највећим самопрегоревањем. Боли нас јако, из рана нам још не са свим залечених лије крв, кад помислимо на ону фаталну заблуду, у коју зађоше велики државници с ову страну Лајте. Чини нам се скоро да је Господ због тога заслепио сабор у Пожуну да се и Мађари и Срби горким искуством освесте и науче како им је потребно да се држе заједно па ту потребу да никад више не губе испред очију, никад да је из срца свог не изгладе, никад из политичног живота свог не испусте.

Али ма да нас ово време испуњава тужним осећањима, ипак хоћемо и морамо погледајући нањ да останемо у свему хладнокрвни, па пуштамо да говори само критични разум.

Мађарству се није могло већма нашкодити нити му се јача рана задати, него што се под Фердинандом V. тајно и јавно радило, да се све народности вежу мађарством као неким ланцем који би их у ропство окивао. Из Беча се томе ишло на руку, изгледало је као да се Мађари потпомажу, али је имало да их сатре из оног истог узрока, из кога се под Јосифом II. за све његове владе нит сабор угарски држао нити се он у Угарској крунисао, т. ј. да се Мађарима разбије поносна свест и пронађе средство којим би се Угарској збрисала уставна права. Велика несрећа и за Мађаре и Србе а само за оне у Бечу срећа беше,*) што су Мађари толико застранили били, да су наређивали да се и по самим црквама српским воде протоколи мађарски.**)

Још тада су то на српској страни увидели неколики разборити политичари, и не хтеше ни по што остављати се наде, да ће на послетку и Мађари увидети шта је. А кад дође Март месец па с њим приближење међу народностима, које беше почело преовлађивати,***) опет ишчезе и Мађари једнако остајаху са супрематијом свог језика, са супрематијом дакле народности своје: тад и најпатриотичнији Срби клонуше у својој нади — и катастрофа би неизбежна.

Прегледајући ток догађаја, који се збише

*) Бан хрватски гроф Халер радио је по заповести из двора кад је у Загребу партају опозиције поздравио картечима, чим се онда најгоре послужило Мађарима. (Види: Die serbische Bewegung in Südungarn, стр. 22.

**) По закону од 1840, чл. VI., §. 7.

***) Под магичким утицајем бечких гласова грлише се међу собом и љубише Мађари и Хрвати, али весеље не трајаше дуго, и пољупци бише претеча смртним ранама. (Види: Die serbische Bewegung in Südungarn, стр. 30.)

пре него што потече крв у јужној Угарској, не може нам се да одговорност за њих бацимо на Србе.

Скупштина, која је 1. и 3. Маја 1848 била у Карловцима, није се изјаснила противу угарске владе, шта више — народ се српски на тој скупштини отресао свих уза, који га за двор везиваху. *)

А да су се Срби доиста хтели придружити Мађарима, види се најјасније и из оних 17 точака, које су 12.000 новосадских Срба за то поставили, а међу тим точкама најзнатнија је ова: „Као што Срби признају да мађарска народност важи у погледу дипломатском, тако очекују и да се призна и поштује њина народност у смотрењу њиних унутрашњих послова.“ О сепаратизму и цепању не беше речи, — само се равноправност тражила а ништа друго.

За све дакле земље и народе под круном св. Стевана била је несрећа грдна, што човек, као што је Кошут, у кога се наћи могло више женијалности него правог познавања ствари, беше министар који све пресуђиваше, те могаше и усуђиваше се депутацији српској одговорити: „Народности ће се поштовати. Али ће свак увидети, да мађарски језик мора да буде свеза, која све скопчава... Интерес мађарског народа изискује, да у држави ни који други не постоји поред њега.... А потражи ли се признање где на другом месту осим у Пожуну, онда ће сабља решити....“ **)

Овакав одговор тадашњега првог министра пао је као олово Србима па прси, те на хоризонту угарских народности подиже мутне облаке, који се ужасно просуше по равницама ове лепе земље.

(Продужиће се.)

ОБРТНИЦА од ХАРТИЈЕ с МЕТАЛНОМ ОСНОВОМ.

(Свршетак)

Завста, слобода банака могла би се употребити на варање, глобљење и упропашћавање публике. Али зар се то исто не би могло чинити и поред монополске банке и поред привилегованих банака, и зар се већ није поред њих тако и радило?! Злоупотреба начела каквог зависи у највише прилика од карактера оних људи, којима је дато да начело то у практици изведу. У Шотској се слободом банака служише само на срећу народа. Што се у северној Америци служише њоме и на други начин, то је дошло које с необичне брзине послова и необично јако напрегнуте спекулативности, два момента која су довела оскудицу праве озбиљске контроле, које опет са слабости закона о банкротству, по коме се противно појмовима на европскоме континенту дужнику у опште већа заштита даје него поверитељу, и по коме је рехабилитовање знаменито олакшано, — моменти који с онима напред лако доводе у искушење поштење управитеља банака.

Казујући шта је у северној Америци могло довести злоупотребу банака већ тим самим помињемо на што би требало поглавито пазити при уређењу кредитне системе на основу слободе банака Све се управо врзе око тога да се банкнота у свако доба у законити *металну* обртницу земаљску разменити може. Разуме се дакле да би ваљало сву силу нормативних определења сконцентровати на ову ствар. Што већа слобода то већа одговорност оних којима се та слобода даде, па би ваљало узаконити што пунију одговорност оних који управљају банкама. А пре свега требала би контрола. Били би веома неследствени кад би уз слободу банака препоручивали само контролу од стране владе. Бодра контрола може бити само онде где и влада и народ прате кораке банкине па су готови сваког часа да се послуже правом повући управитеље на одговор. За ово би опет потребно било, да се поуздани извештаји о стању завода што чешће јавности предају. Ова би јавност радила добро у два правца. Најпре би саме банке озбиљније и обозривије вршиле своје послове. С друге стране народ се не би предавао немарљивости уздајући се у бригу владине контроле, него би пратећи и сам радњу банкину, навикивао се да мисли, рачуна, да смишља и да разумева појаве привреднога живота. Има у таквој контроли елемента, који васпитава свест народну. У интересу саме кредитне системе ова се *јавност не може довољно препоручити.*

Не сумњамо ни мало да ће у прва времена емисије банкнота у Србији требати двогуба обозривост и двогубо осигурање. С тога би се као прелазна мера усвојити могло, да банка не издаје више нота него колико јој капитал износи, а да јој се остави да увећава свој капитал како за добро нађе. Ако би обрту затребало више банкнота него што банке у обрт изнети могу, и ако је то потреба која изгледа као да хоће да постане стална, онда би банка имала да пошири капиталску основу својој радњи па према томе да повиси емисију нота. То би у некоме смислу и било природни развитак обрта. Што се саданњим обртом доведе народној привреди као чисти принос, то би се могло узети као основа јачем развитку обрта у периоди која долази одмах иза ове. — На послетку оно што смо већ чешће спомињали, да само кредита вредне личности могу издавати банкноте, то се може у нормативним определењима о банкама узети за мотив одређењу, колико капитала најмање треба да има личност која хоће да предузме банкерску радњу с издавањем нота. Тако исто држава би у интересу обрта одредила и друге неке појединости које се тичу форме банкнота, њиховог повлачења из обрта и т. д.

Ово што смо довде говорили можемо свести на ово неколико ставова:

У Србији треба уредити кредит.

У Србији ваља један део скупоцене обртнице заменити јевтинијом обртницом од хартије, која ће бити само замена (сурогат) металноме новцу, али не особита самостална сорта новца.

Обе ове потребе намирују се заводима, какве су банке

О монополу смо рекли за што га не препоручујемо.

Слободу банака, т. ј. слободу емисије банкнота препоручујемо, јер:

1) Тежњом слободних банака, да што више банкнота у обрт уведу, намирује се потреба обрта на најпотпунији начин.

2) Конкуренцијом банака међу собом банкама слободним ваља озбиљније старати се да су им ноте сигурно покривене. Ако дакле при потпуној могућности размене банкнота у драги метал може бити говора о могућности препуњења обрта папирном обртницом: онда је та могућност поред слободе банака далеко мања него поред монополске или привилеговане банке.

3) Слободне банке с много већом точношћу се истражују све предмете и све личности в тим кредита, слободне банке много брижљивије да много потпуније воде кредит на услугу привреди народној. Слободне банке најпотпуније подмирују потребе кредита на свима обртним точкама привреде народне.

4) Слободне банке у далеко већем степену потпомажу штедњу прикупљајући по привреди народној и најмање притоке народној капитализацији. —

СТРАНЕ НОВОСТИ.

Данас у прегледу своме немамо ни о чему другом да говоримо, до само о фаталној ствари шлезвиг-холштајнској и о неприлици, која се због ње заметнула међу Аустријом и Пруском. То је сад једина ствар на површини дневних догађаја. У осталоме свему највећа је мајина.

Као што споменусмо у прошастом листу, гроф је Бломе 26. ов. м. отишао опет у Гастајн да у име владе аустријске покуша на ново учинити споразумљење с пруским двором. „*Вандерер*“ држи да ствари стоје смутно и да ће тешко шта бити од споразумљења, почем Аустрија не ће никако да пристане да се херцег Августенбурски и његова тако наречена влада удаље, а Пруска не одустаје од тога никако и док се Аустрија на то не реши не ће ни у какве договоре да се пушта. Диломатија, која се прихватила да посре-

*) Даном реч уједно се раскидоше сви узи, којима смо за двор били везани. Трактати, које смо с двором закључили кад пређосмо амо, одавно су престали бити контракти и уговори, јер их друга страна, с којом смо уговарали, није испунила. Народ се дакле српски вратио према двору у исти положај, у ком се налажаше кад је позван био да се амо насели. (Народна српска скупштина, стр. 16.)

**) Die serbische Bewegung in Südungarn, стр. 57—59.

БОРБА У ЖИВОТУ.

Трећи део.

(Продужење)

„Лепо, господине, и ја опет велим,“ одговори Сничић, „да смо и ми били обвезани да ћутимо. Били смо на то обвезани по дужности нашој према себи самима, по дужности нашој према толиким клијентима, а и ви сте међу њима. Ми нисмо имали права да вас запиткујемо о онако нежној ствари. Ја сам једнако сумњао господине; али тек пре шест месеца дознадох истину кад ме уверише да сте је изгубили!“

„А од кога дознадосте то?“ упита његов клијенат.

„Сам доктор Цедлер поверио ми је то на послетку од драге воље. Он, и само је он знао праву истину већ толико година.“

„А знате ли је и ви?“ упита Климента.

„Ја знам!“ одговори Сничић, „а имам узрока да мислим да ће се и њезиној сестри сутра на вече мало по мало казати. Обећали су јој — а међу тим ви ћете ми можда учинити почаст да идете са мном мојој кући, јер вам се у вашој не надају. Него да не допаднете неприлике као ове овде што би вас случајно познали те вас ни сам не бих познао — то би боље било да овде ручамо, па тек кад се смркне да одемо. Може се врло добра јела добити овде, г. Вордене; а ово је ваша земља и ваше имање овде. Ја и покојни Крагић, Бог да му душу прости, често смо узимали овде читав черек овнујског меса, па да видите баш добро. Крагић је,“ рече Сничић, зажмури мало па онда опет отвори очи, „прерано избрисан из списка живота.“

„Нек ми Бог опрости што вас ни мало не потеших,“ одговори Михаило Ворден па превуче руку преко чела, „али је мени сада као човеку који сања. Чини ми се да сам памет изгубио Г. Крагић — јест врло ми је жао што смо изгубили г. Крагића.“ Али он гледаше у Клименту кад рече оно, па изгледаше као да жали Вењу а њу хоће да потеши.

„Жао ми је што морам да кажем,“ примети Сничић, „да Крагић не нађе да је живот баш тако олака ствар и да га је лако задржати као што је он то у својој теорији изводио, јер би иначе он још међу нама био. Много сам у њему изгубио. Био ми је десна рука, моја десна нога, моје десно ухо, око моје десно, све ми је то био Крагић. Баш сам сакат без њега. Свој удео у радњи пренео је на г-ђу Крагићку, на своје истрпице и управљаче. А име му је још једнако до овога часа у фирми. Понекад све гледам, истина мало по мало детињски, да верујем да је он још жив. Ви ћете опазити да говорим често у име моје и у име Крагића, покојнога, покојнога Крагића,“ тако говораше адвокат мекана срца па размотаваше своју цепну мараму.

Михаило Ворден, који све једнако гледаше у Клименту, окрете се Сничићу кад овај престаде да говори, па му шапуташе нешто на ухо.

„А, јадно створење!“ рече Сничић вртећи главом. „Јест! Она је била увек верна Марици, и волела је и пазила много. Красно дете Марица! сиротица! Де газдарице, буди мам весела — та ти си удата жена Клименто!“

Климента уздахну само па мрдаше главом.

„Лепо, лепо! Почекај само до сутра,“ рече адвокат љубазно.

„Сутра не може повратити у живот оно што је мртво, господине!“ рече Климента јецајући.

„Не, то не може, или би иначе довело натраг Крагића покојнога,“ одговори адвокат. „Али може да доведе нешто што ће да олакша беду и невољу и да помогне. Почекај само до сутра!“

Тако Климента прихвати руку, коју јој он пружи, и рече да хоће да почека; а Британ,

дује желећи одвратити да се не роди сукоб, радила је да се на новим основима уреди како ће у војводствима стајати заједничка власт аустријско-пруска па тако да се учини каква таква погодба, по којој би се после могло даље радити, али због оног захтевања пруског не може ни с тим да се успе. И на тај начин одношаји међу немачким великим силама остају једнако смутни, а посланство грофа Блома још ће их можда и већма смутити, јер овај је однео истина помирљиве гласе али врло пресудне, и изгледају управо као ултимат, а Пруска се држи упорно свога, те за то — као што „*Нов. Сл. Преса*“ вели — не изгледају у Бечу мира и спремни су да се и у рат пусте.

„*Лајпц. Цтг.*“ вели да је главна запрека, што немачке велике силе не могу да се погоде, у томе, што Пруска само то једно попушта, да се војничка конвенција, коју би са Шлезвиг-Холштајном закључила, поднесе савезној скупштини само у колико се тиче Холштајна. Што средње немачке државе иште да се и Шлезвиг узме у немачки савез, томе је Пруска са свим противна. Али би на послетку и на то пристали, кад би само Аустрија великом херцегу Олденбуршком признала право наследства. Но с олденбуршким кандидатством иде узастопце да се војводства сједине с Пруском; јер с једне стране нема сумње да народ у Шлезвиг-Холштајну не признаје да велики херцег Олденбуршки има право да наследи престо, а с друге стране зна се да је велики херцег угодио с Пруском како ће у извесном случају њој своја права уступити. „*Алг. Цтг.*“ уверава да се у једној врло главној ствари, а на име тој, да се шлезвиг-холштајнска војска претопи у пруску, краљ пруски држи тврђе него и Бизмарк. И на тај начин ако се Аустрија не склони пристати на захтевања пруска, сукоб би био неизбежан.

А ако до тога дође, онда настаје питање: како ће се владати остале немачке државе. „*Нов. Сл. Преса*“ вели да међу њима у том погледу нема слоге. Баварска није рада обвезати се да ће потпомагати Аустрију, ако се ова дигне на Пруску па зашто помоћи; напротив, Саксонска је готова да јој поможе. За Баварску и Виртембершку чује се шта више да хоће да признаду краљевство италијанску, а то иде управо супрот Аустрије. Материјални су интереси сила која гони и притешњава, па није ласно забацити их. И неколике мале државе, које су се до сад устезале признати Италију, сад су готове такође да то учине. Па на овај начин хоће ли Аустрија, кад није сигурна да ће имати у помоћи немачке државе, смети да тера мак на конац? Та околност није да се губи из вида, и по свој прилици она ће учинити да охладни садашња ватра на страни аустријској, те ће Пруска постићи што је наумила.

Између париских листова „*Франс*“ се у једном чланку изражава о шлезвиг-холштајнској ствари тако, да човек мора да мисли да влада француска иде на руку да се та земља сједини с Пруском. Одобравајући Бизмарку са свим политику, којом иде, вели да је он различитим наредбама у северном Шлезвигу показао, да није противан да се ствар правично реши на основу осећања, које народ има према својој народности. Срчаност и мирна стрпљивост Данаца у Шлезвигу чини их да су заслужили бољу судбину, а сила, која њима допусти што јавно мишљење у Европи захтева, може рачунати да ће с њом бити симпатије свију беспристрасних људи. „*Л'Епок*“ храбри Базмарка да иде напред. Ни једна европска сила не ће и не можемо му на пут стати, ни Енглеска, која за данског краља ни прста не помаче, ни Француска, која има да Максимилијана држи, да Виктора Еманујила утврди, и папу да спасе. Русија зна да јој једини Бизмарк није правио никаквих сметња у пољском питању, а Аустрија је у таком стању да ће морати да прогута пилулу, ма јој је Бизмарк дао и не позлаћену. „Ништа, ништа на свету не може Бизмарка смести да војводства не присвоји Пруској; напротив, све му виче: узми их, узми! Па он да остави војводства другом, т. ј. којем немачком кнежићу, и онда до тога да дође, да у Берлину с рачуном од неколико милиона, које је потрошио у славу Августенбурговића, и с празним рукама изађе пред скупштину, која му је непријатељски расположена? Морао би бити државник најсветији или најпростодушнији или најплиће памети кад би тако што учинио. Али знамо добро да Бизмарк није светац. А не узимајмо ни да је несмислена тумара! Као што је јак био по неутралности Русије, коју је рачунећи далеко знао у време пољског устанка добити за се, јак по усамљености и везаности Аустрије, која је на то осуђена француско-италијанском алијанцијом, јак на послетку по распаљеним немачким страстима, које му отворише и показаше пут к Кајдеру, тако је и увек поступао с највећом мудрошћу и притворношћу; вавек је поштено држао себи отворен пут да се може натраг повући, докле му се год не показа да је немогућно да ће се Француска и Енглеска против њега сложити, а тога се једнога бојао. Сад пред собом види још само поцепану Европу, изједене уговоре, покварено и изопачено јавно мишљење. Осећа се да је господар у данашњем стању ствари, па не ће попустити.“

И енглески листови почели су поклањати пажњу овој ствари између Аустрије и Пруске. Између осталих „*Дели Телеграф*“ каже: „Аустрија и Пруска за цело ће још много година остати обе сувише снажне, него да би могле да се једна на другу не обзиру. Докле су обе велике силе немачке од срца сложне, могу бити сигурне да се са стране не ће на њих напасти, а с Русијом на истоку и Француском на западу не може Аустрија не марити за алијанцију пруску ни Пруска за аустријску. С друге опет стране није могућно да Аустрија и Пруска остану дуго у слози. За последња два века сва се историја Немачкој састоји у вековечној распри северне и јужне монархије због првенства.“ „*Хералд*“ се нада да ће Аустрија променивши систему владе ићи политиком, која ће мање сметати Пруској. Шмерлинг је био Немац а не Аустријанац — Немац као што он разумеваше, т. ј. непријатељ пруски, и врло је много тежио за супрематијом у Немачкој. Сад ће Аустрију руководити трезвенији назори, па ће ићи за практичнијим намерама. „*Тајмс*“ примећава: „Аустрија хоће да се остави мисли, која је садашњем цару једина тврда — т. ј. мисли да дисхармоничне државе, од којих је састављена, стопи у једнолику и неразделну целину. По томе Аустрија хоће да се одрече политике, којом је ишла за последњих седамнаест година, па да призна да се у лудо упропастила.“ Други листови, а особито либерални, љуте се и вичу на Пруску, али све само за љубав „сиромашне Данске“ и што је Бизмарк онако поступао са скупштином у Берлину.

Што се тиче накнаде, за коју се почело говорити да би је ваљало Аустрији дати па да Пруској попусти, примећавају берлински официозни листови, да се Пруска не ће никад, па ни у самом том случају, кад би се војводства сјединила с њеним земљама, склонити да се Аустрији да накнада. Краљ је још највећма таковом чему противан. „*Меморијал*“ вели да од накнаде, све да би се и угодиле Аустрија и Пруска, не може бити ништа, ако дотични народ не би саизволео. „Ако би се хтела да учини каква погодба у том погледу, то би морало припадати дотичном народу да је реши а не двема немачким великим силама“

Још на концу имамо да споменемо суд, који су крунски правослови пруски изрекли о наследству престола у војводствима. Тај суд, као што се из поуздана извора дознаје, гласи овако: 1) Херцег Августенбуршки нема никаква права да наследи цела војводства или и само део један, једно што му се отац тога одрекао и што је напред признао све што се буде наредило за ред престолног наследства, а друго што не може да се докаже да је прворођство у кнежевском дому августенбуршком. 2) Великоме херцегу Олденбуршком припада само у неком случају право ограде на готорпски део. 3) Наследност Христијана IX. има се по закону за наследство престола од 19. Јула 1853, који је у војводствима пуноправно проглашен и заведен био, признати као једина, која важи за све земље, а те наследности потпуно право бечким је миром пренесено на Пруску и Аустрију.

БЕОГРАДСКЕ НОВОСТИ.

* Прекјучноћ је приспео амо сестрић Његове Светлости г. Милош Бајић Варадијски, и јуче у јутру отпутовао к Његовој Светлости у Буковик на киселу воду.

* После дужевременог одсуствовања прекјучноћ се вратио амо аустријски генерални консул г. Гедел.

* Неки дан се догодио овде у вароши пожар, но на срећу савладан је брзо и није велике штете проузроковао. Изгорела је само зграда, у којој се и родио.

* Како онамадне имасмо кише, учинило се као да ће време захладити, али од тога нема ништа — топлота се једнако држи на једној мери. Тако је у суботу кад киша падаше ваздух био топал 16 степени а вода 22, у недељу ваздух 20 а вода 22, у понедељник ваздух 18 а вода 22, у уторник и ваздух и вода 21, јуче у среду ваздух 22 а вода 21, данас ваздух 22 а вода 21. За све дакле ово време, од како киша паде, топлота води није падала већма од 21 степена. На тај начин хладно се купатило може а здравља ради и треба још једнако да се употребљава.

ИНОСТРАНА ПОШТА.

У Угарској се живо ради да се обнове жупанијске и остале муниципалне власти. Канцелар гроф Мајлат дао је изјавити, да ће садашња влада настати да све народности задовољи, али жели да се не чине никакве агитације, јер то се не ће трпети. — Ових дана ће заступници средњих немачких држава имати у Бечу конференцију да се саветују шта да средње државе раде ако се роди сукоб међу Аустријом и Пруском. Међу тим кажу да ће бити угођено да се још за два месеца уреди војводствима заједничка власт, а за то време надају се да ће израдити да не дође до заваде. Прва последица новој погодби била би да се у војводствима грађански комисари одмене другим лицима. О томе је 25. ов. м. пруски посланик барон Вертер имао конференцију с грофом Менсдорфом, и ово је он ту предложио, а то — као што „*Пеј*“ вели — изгледа као последња реч пруска. „*Нов. Сл. Преса*“ не нада се ни с овим да ће бити каква успеха. Од онога, што гроф Бломе сврши у Гастајну, зависиће — вели — мир или рат. „У Бечу не желе ништа тако живо као мир, али се ни рата не плаше, макар да имају великих тегоба код куће. Баварска је у ствари овој постала уздржљива, а Саксонска је са свим на страни Аустрије. „*Нордд. Алг. Цтг.*“ вели, да ће Пруска држати свој положај у војводствима који је задобила ма шта било. 26. ов. м. на берзи се у Паризу говорило да Аустрија предлаже да се Француској преда да пресуди ову распру међу Аустријом и Пруском а с њом и целу ствар шлезвиг-холштајнску. — Цар Наполеон биће до 3. Авг. у Паризу, и тај дан — кад је слава наполеонска — примаће честитања па при тој прилици поздравити дипломатско тело беседом. — „*Патрија*“ чује да је Италија склона да се пусти с Аустријом у договоре, који би учинити могли да се заведу добри суседни одношаји и обе стране да се разоружају. — За телеграф онај, што се почео намештати у мору да скопча Америку и Европу, кажу да је са свим изгубљен. — Бразилији је дозвољено да може у Француској купити оружја и других убојних ствари, које јој требају за рат. — „*Епока*“ јавља да ће састанак међу краљицом шпањолском и царом француским бити 16. или последњих дана Августа месеца, и вели да то није ништа друго до похода из учтивости. Званично се пак о свему томе не зна ништа. Краљица је 22. ов. м. у вече приспела у Зарауц. „*Посаљјанто*“ јављајући да је именован шпањолски посланик код италијанског двора изашао је у црном оквиру и донео у предлогу протест, који би сва Шпанија имала пот-

---

који се јако забринуо био кад виде где му жена паде у тугу и жалост (а било му је као да се сва кућа снеveселила), рече да је то баш добро; г. Сничић и Михаило Ворден одоше горе уз степенице па се на скоро пустише у разговор, који се тако полагано водио да се ништа није чуло него како звече тањири и чиније, како цврчи тигањ, како кључају лонци и како се обрће ражањ — а и остале припреме у кухињи за њихов ручак. —

(Продужиће се.)

писати противу признања Италије. — Будући да земаљска влада у Сан-Домингу није одобрила уговор, који су њени комисари и шпањолски пуномоћник закључили, а којим се Шпанији одређују гарантије, то је овај последњи издао у име Шпаније прокламацију овог садржаја: 1 Шпанија задржава право да земљу опет присвоји себи; 2. рат ће се наставити; 3. сва пристаништа и приморја стављају се у блокаду. — Гласови из Мехике јављају да царска војска слабо шта успева против Негрета, који се спокојно и без сваког узнемиривања повлачи.

Курс. # ц. 5 фр. 23 н., сребро 8%.

ОГЛАСИ.

За разна надлежателства обштине београнске нужно є 700 хвати дрва мишлинке коє нису цепке, и 300 хвати пол-дуплы колубарски дрва.

Овога ради држаће се предъ кућомъ суда овогъ лицитація 11. Августа тек. год., а ко хоће да лицитира дужанъ є 50 # ц. кауціє за пишманлукъ или накнаду штете за не подпуно извршење обвезателства положити.

Услови ове набавке могу се свагда у обштинском суду видети. (2—3)

№ 3702. Издано одъ стране обштинскогъ суда вароши Београда, 26. Юла 1865 у Београду.

Началничество крагуєвачко примаће писмене понуде (оферте) у свеіой канцеларіи 16. Августа ов. год. пре подне сходно правилу о држаню лицитація за набавку воєны потреба, издатомъ министромъ воєнимъ подъ 9. Марта 1864 год. Е № 1782, за набавку 400.000 ока пшенице и 240.000 ока овса за храну войника и коня крагуєвачкогъ гарнизона.

Свакій оферантъ у свомъ запечаћеномъ писму (оферту) треба да ясно и чисто словима опише пошто се обвезує испоручити по предложеномъ условy сваку стотину ока пшенице и пошто сваку стотину ока овса рачунећи у грошевима и парама чаршискимъ.

Услови ове набавке могу се видети у канцеларіи поменутогъ началничества и пре одређеногъ дана за лицитацію у време канцелариско. Кауція положиће се у почетку лицитаціє за пшенице 600 # ц., а за овасъ 300 # ц., коя ће се после по 6-той точки предпаведеногъ правила моћи заменити и интабулаціомъ непокретногъ иманя.

Е. № 2169 и 2271. Издано из канцеларіє економногъ оделѣня министарства воєног, 16. Юла 1865 у Београду. (2—3)

У трговини Буковале и Мијовића, у Ђурићевој кући на великој пијаци у Београду, има јевтино на продају једна количина дугих пушака с различитим цевима, међу тима и олучастих, а исто тако и различита друга еспапа, (5—6)

МОЛИМ ДА СЕ ЧИТА.

Потписани узео сам кавану с гостионицом Милана Гентића, која је на главном друму београдском у Ваљеву. За то се муштеријама мојим препоручујем и молим да ме изволе посештавати а обећавам се да ћу свакога добрим јелом и пићем, чистим станом и уљудном послугом а за врло умерену награду послужити. У исто доба јављам да у гостионици овој имам и пространу шупу за кола и шталу за коње

У Ваљево 21. Јула 1865.

ИЛИЈА РАНКОВИЋ,
(1—3) иначе Бакал, гостионичар.

ПРОДАЈА КУЋЕ.

Потписани продајем из слободне руке своју кућу у Земуну, која се налази на пијаци. На горњем спрату има 18 соба, доле два подрума са шупама и шталом; на доњем спрату 10 дућана, и носи годишње 2500 фор. аустр. вредности. Последња је цена 30.000 фор. и то за готове новце. Који би желео то добро купити, нека се изволи на мене потписаног или на мог брата Тодора Урошевића у Земуну обратити.

(5—6) Лазар Урошевић.

Код Симе Пискаровића има скорашње маријенбадске воде. (2—3)

Карловачка добра бела вина од најбоље каквоће може се добити на аков и с буретом заједно по умереној цени у подруму Јоце Субашића на Сави.

У Београду 19. Јула 1865.

(3—3) **КОСТА ПАВЛОВИЋ,**
трговац из Карловаца.

У кући Милоша С. Шоповића у главној чаршији има сад одмах да се изда згодан кватир с четири собе, кујном и подрумом. Пријавити се ваља Николи С. Шоповићу. (3—3)

Чиста крављa млека може се добити код мене сваки дан јутром и вечером. Који би редовно узимао, носиће му се кући, и то лети по 60 пара, у јесен и зими по 2 гроша ока.

У Београду 17. Јула 1865.

(4—6) **Ђорђе Вишњић,** близу стамбол-капије.

Добра винска сирћета — како на више тако и на мање — има на продају код СИМЕ ПИСКАРЕВИЋА по 40 гр. ч. аков. (3—6)

ПРОГРАМ
ТРГОВАЧКЕ ШКОЛЕ И ЗАВОДА ЗА ВАСПИТАВАЊЕ
НИКОЛЕ РЕЗЕРА
У ПЕШТИ (2—3)

УНУТРА У ВАРОШИ НА ЗЕМАЉСКОМ ДРУМУ БР. 4 У СВОЈОЈ КУЋИ.

Моја трговачка школа састоји се из четири разреда, т. ј. из два предуготовна где питомци добијају свеопште изображење, и из два трговачка разреда, где се питомци особито изображавају трговачком позиву.

I. Предмети који се уче у предуготовном разреду, ово су:

1) Наука веронеповеди (које је који питомац); 2) језици, и то: немачки, француски, мађарски, енглески и италијански; 3) земљопис; 4) историја старог века; 5) рачуница у свези с алгебром; 6) земљомерје; 7) јестаственица; 8) физика; 9) цртање; 10) краснописс; 11) наука о меницама (полицама, векслама); и 12) просто књиговодство.

II. Предмети у трговачком разреду, којима се темељно постизава опште трговачко изображење:

1) Наука веронисповеди (које је који питомац); 2) језици, и то: немачки, мађарски, француски, енглески и италијански; 3) историја средњег века; 4) трговачки земљопис; 5) целокупно књиговодство; 6) практично трговачко рачуноводство; 7) опширно менично право; 8) ред државнога монопола; 9) трговачко право; 10) народна економија; 11) познавање робе; и 12) практична контора, у којој питомци прелазе на практично поље, свак т. ј. између њих етаблира под својом фирмом трговачку кућу, после тога ступају у узајамну свезу међу собом, почињу и скончавају један с другим радњу, воде књиге и рачуне, дописују и свршују сваки с деловодством скончани посао под личном управом управитеља.

УСЛОВИ ПОД КОЈИМА СЕ ПРИМА У ЗАВОД.

1. Сваки ученик мора свршити основне разреде, ако жели да ступи у предуготовне разреде, а кад те сврши, или ако има сведочанство да је свршио ниже гимназијске разреде, тек онда може примљен бити у трговачке школе.

2. Ако би који ученик био годинама старији, а не би никаква јавна сведочанства имао, то се мора подврћи испиту, и испитом ће се определити у који ће разред бити примљен.

3. Они питомци, који ни мало не знају немачки језик, ставиће се у тако одељење, где ће се за кратко време извештити у том језику, и тако ће не за дуго моћи у трговачку школу ступити.

ПИТОМИШТЕ.

То ја сматрам као моју породицу, питомце дакле као моју децу, којој се заветујем да ћу отац бити, докле су год под мојим надзором. Бог ми је дао те знам шта је то учитељ и васпитатељ: врло дубоко су дужности овог позива у мом срцу записане па их занемарити или заборавити не могу, шта више све ћу своје силе овоме светом мом позиву посветити и с највећом савесношћу поверену ми младеж отачански неговати, о њој се старати, управљати је и руководити, јер не знам за већу радост ни за већу утеху, него што је она, која произлази из напредовања добра семена, које васпитатељ сеје у нежна срца, и у слабој клици трудом и бригом негује, док не постане биљка а на послетку и дебло, не знам ни за лепши ни за светији позив него што је руководитеља младежи, јер он је тај, који човека човеком прави, који моралне дарове дечије буди и усавршава, у његовој је руци срећа или несрећа дечија, јер је срце детиње као восак, који лако прима сваки утисак, па се овај без довољне противне силе изгладити не да. Како васпитатељ дете упути, то му остаје правило у целом животу. С тога тешко васпитатељу чија наука криво или слабо однегује срце дечије, тешко родитељима, који не размишљавају много но повере васпитавање своје деце првоме, који им на руку дође, или који из велике слабости са свим га занемаре. Ово уверење произлази из дубљине срца мога и веран је облик моје душе. Мислио сам да ми је ваљало описати ово у кратко па да родитељи виде како осећа човек коме свој аманет, т. ј. децу своју поверавају.

Као васпитатељ морам физичко, морално и умно образовање младежи узети у призрење, но почем је немогућно у програму разложити цео ток физичког, моралног и умног развијања, то се ограничавам само на то да наведем што има највећи уплив на ово развијање. Ја ћу се пре свега постарати да у свим деловима завода влада чистота и ред, да се ништа не пропусти, што к одржању здравља приноси и физичку снагу подиже и крепи. На тај начин предузимаће се зими и лети телесна вежбања с проходњом, игром, пливањем и т. д. Чистота највише потпомаже здравље, зато ће се кошуље по два и по три пута преко недеље а постеља два пута у месецу пресвлачити

Толико о физичком васпитању; што се пак тиче умнога и моралног образовања, за прво ће се не само основним обучавањем у веронисповеди, него и читањем добрих књига старати да се чуство питомаца утанчава, чуства благородности, пријатељства, сажаљења, љубави к Богу и владаоцу, љубави к родитељима, браћи и сестрама у њима пробуди, у кратко да се употреби сваки моменат, који на срце и осећање дечије може утицати, јер такви моменти често више израде него труд и старање од много година. Срце и разум морају у животу ићи једним кораком ако је човек рад да одговори своме створитељу и да достигне цел свога бића, па зато се морално васпитање не сме одвојити од умнога.

Само се од себе разуме да сви питомци уче све науке у дотичном разреду.

ОПШТЕ НАРЕДБЕ ЗА ПИТОМИШТЕ.

1. За обучавање у дотичним разредима, за храну, стан, надзор и цело снабдевање плаћа сваки питомац почетком течаја школског, т. ј. од 1 Октобра до последњег Августа (по римском), 450 фор. сребра или 472 фор. 50 кр. аустр. вр.; и то за четврт године напред.

2. Течај школски почиње Октобра месеца, а примање и записивање у заводу бива свагда.

3. На три месеца напред мора се јавити хоће ли који питомац изаћи из завода, у противном случају мораће се положити такса и за четврт године што иде.

4. Желети би било да сваки питомац донесе собом кад улази у завод ове ствари: 4 чаршава за постељу, 3 јастучне навлаке, 1 модроц, 1 покривач, 12 кошуља, 12 пари чарапа или толико обојака, 6 пари гаћа, 4 мараме за врат, 4 пешкира, 3 пара чакшира, 2 чешља, 1 четку за зубе, 4 пара обуће, 1 пар папуча, и сваки треба да попис ових ствари преда заводу.

5. Кад би се који питомац разболио, лечиће га лекар завода или ког би родитељи узели, а трошкове за лекара и лекарију плаћају родитељи. За праву матерњу негу стараће се моја жена.

Издаје и уређује Милош Поповић.

У државној штампарији